

Актуальні проблеми мораторію на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті

Кожевніков В.О., студент 2-К-А курсу юридично-психологічного факультету ННІЗН НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, професор *Гопанчук В.С.*

3 червня 2014 року вступив в силу Закон України «Про мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті». Згідно частини 1 статті 1 цього Закону не може бути примусово стягнуте, відчужене без згоди власника нерухоме житлове майно, яке вважається предметом застави згідно із статтею 4 Закону України «Про заставу» та (або) предметом іпотеки згідно із статтею 5 Закону України «Про іпотеку» за споживчими кредитами громадян України, наданими кредитними установами - резидентами України в іноземній валюті.

Умовами для заборони відчуження кредиторами майна виступають відсутність іншої нерухомості та визначений розмір загальної площі такого нерухомого житлового майна чи об'єкта незавершеного будівництва нерухомого житлового майна. Для квартири ця площа повинна не перевищувати 140 квадратних метрів, для житлового будинку - 250 [1].

Причиною прийняття цього мораторію послуговували різкі коливання на валютному ринку в Україні 2014 року, через що громадяни, які мали кредитні зобов'язання, позичальники опинилися в скрутному матеріальному становищі. Основна мета закону - найшвидша мінімізація можливих збитків громадян при виконанні ними своїх кредитних зобов'язань за договорами споживчого кредиту в іноземній валюті.

Соціально-економічне значення збереження житла позичальників в умовах стрімкого падіння курсу гривні важко переоцінити [5].

Однак Головне юридичне управління Верховної Ради України в своїх зауваженнях до проекту Закону «Про мораторій...» було вимушене констатувати - даний закон втручається в повноваження судової гілки влади із застосуванням суто процесуальної дії - інституту забезпечення позову шляхом встановлення заборони вчиняти певні дії, а також про втручання в договірні відносини.

Перше зауваження наголошує на невідповідності даного закону статті 124 Конституції України.

За частиною 1 статті 590 Цивільного кодексу України звернення стягнення на предмет застави повинно здійснюватися за рішенням суду, якщо інше не встановлено договором або законом. Законом «Про мораторій...» не змінено порядок звернення стягнення застави, тобто це завдання покладається на суд, привласнення повноважень яких прямо заборонене Конституцією України.

Друге - суперечить нормам цивільного законодавства, зокрема положенню частини 2 статті 589 Цивільного кодексу України, згідно якої заставодержатель має право за рахунок предмета застави задовольнити в повному обсязі свою вимогу [4].

28 грудня 2014 року було внесено зміни до закону, але вони обмежилися лише заборною ще одного процесуального порядку - стягнення у безспірному порядку на підставі виконавчого напису нотаріусу майна вказаного в Законі [2].

Однак головної проблеми - створення дієвої системи цивільного законодавства в цій сфері дані зміни не вирішили. Так, 13 січня 2015 року Президент України наклав вето на Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті» щодо посилення прав позичальників», зазначаючи що вищезгаданий закон не вирішує проблеми громадян (позичальників) за споживчими кредитами, оскільки Законом лише пропонується уточнити вже існуючий механізм заборони на стягнення майна таких громадян, а не комплексно вирішити проблему з погашення валютних кредитів. Такі позичальники не мають можливості обслуговувати свою кредитну заборгованість, обсяг якої змінюється відповідно до коливань обмінного курсу. Таким чином, Закон фактично лише відтерміновує вирішення проблеми погашення банківських кредитів в іноземній валюті на невизначений строк, залишивши позичальника сам на сам зі зростаючим за нинішніх умов боргом [3].

На думку Президента, відсутність комплексного врегулювання питання погашення заборгованості громадян - позичальників або майнових поручителів, за споживчими кредитами, наданими їм кредитними установами - резидентами України в іноземній валюті, призводить до стійкого погіршення ситуації в банківській системі, зниження її ліквідності, а також подальшого зубожіння населення та збільшення соціальної напруги.

На мою думку, реструктуризація іпотечного кредиту повинно передбачати зміну графіку щомісячних платежів для позичальника, яке дозволило б йому здійснювати обслуговування іпотечного кредиту, виходячи з кризового рівня платоспроможності. Наприклад, протягом визначеного терміну позичальник зможе вносити в рахунок погашення кредиту платежі, реальні для нього до сплати. Після закінчення цього строку необхідно надати боржнику два варіанти: або збільшення строку кредитування, або збільшення розміру щомісячних платежів.

Таким чином, термінові зміни в законодавстві та мінімальна державна підтримка допоможуть тисячам українців зберегти своє житло та виконати свої зобов'язання перед кредиторами.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті» - Відомості Верховної Ради України. - 2014. - №28. - Ст.940. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.rada.gov.ua на 17.01.2015.
2. Проект Закону «Про мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті» від 29.05 .2014. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.rada.gov.ua на 17.01.2015.
3. Пропозиції Президента України до Закону України «Про внесення змін до закону України «Про мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті» щодо посилення захисту позичальників» . [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.rada.gov.ua на 17.01.2015.
4. Зауваження Головного юридичного управління Верховної Ради України до проекту Закону України «Про внесення закону України «Про мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті» щодо посилення захисту позичальників» . [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.rada.gov.ua на 17.01.2015.
5. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про заборону (мораторій) на примусове відчуження рухомого і нерухомого майна позичальників, які мають кредитні зобов'язання за договорами споживчого кредиту в іноземній валюті. закону України «Про мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті» щодо посилення захисту позичальників» . [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.rada.gov.ua на 17.01.2015.

Окремі проблеми відшкодування шкоди фізичній особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення

Козак І.А., помічник судді вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор *ЗакалюО.О.*

На нинішньому етапі суспільно-політичного розвитку України відбувається кардинальна переорієнтація державної політики на забезпечення передусім безпеки, прав, свобод та законних інтересів людини, євроінтеграцію України. В сьогоdnішніх умовах певного зниження авторитету влади, відсутності належної правоохоронної діяльності, наявності великої кількості соціальних протиріч, їх нерегульованість та існування тенденцій до подальшого загострення багатьох із них, в умовах утвердження української нації і громадянського суспільства, важливе значення посідає реальність та гарантованість прав і свобод громадян, їх права захищеність.

Однією із загальнодержавних проблем залишається проблема відшкодування шкоди особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення, та механізм забезпечення прав таких осіб. Ст. 1177 Цивільного Кодексу України (далі ЦК) передбачено, що шкода завдана потерпілому внаслідок кримінального правопорушення, компенсується за рахунок Державного бюджету України у випадках та порядку, передбаченому законом.

Проблемами застосування даної норми закону є недостатня теоретична розробка цього інституту, відсутність закону, який повною мірою визначав би порядок і умови відшкодування шкоди фізичній особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення, що зумовлює і відсутність належного аналізу практики її реалізації. Одним із питань практичного характеру, які виникають на практиці є потреба створення системи захисту прав потерпілих у випадках, коли особу правопорушника не встановлено, або він не має реальної можливості відшкодувати шкоду. На сьогоднішній день цивільним законодавством лише передбачено проект такого закону.

Концепція ст.1177 ЦК виходить з необхідності поступового розширення гарантій держави щодо забезпечення прав громадян, які потерпіли від кримінального правопорушення. Насамперед, повинні бути захищені права потерпілих у тих випадках, коли правоохоронні органи держави впродовж тривалого часу виявляються неспроможними забезпечити розкриття злочину та притягати винних до відповідальності, у тому числі, коли провадження зупинено, відсутністю відповідних коштів у винного. У цьому випадку потерпілі на невизначений час позбавляються можливості відшкодувати завдану їм шкоду за рахунок вказаних осіб. Тому для покращення роботи правоохоронних органів доцільно внести зміни до чинного законодавства щодо демократизації та українізації правоохоронних органів з урахуванням міжнародних стандартів, реорганізувати систему правоохоронних органів. При цьому роботу правоохоронних органів слід поставити під громадський контроль.

Враховуючи, що умови та порядок відшкодування шкоди встановлюється законом, який до цього часу не прийнято, тому відшкодування майнової шкоди повинно здійснюватись у порядку виконання державою рішень суду. Лише у випадку виявлення особи, яка вчинила злочин, або набуття нею платоспроможності держава може звернутися до неї із регресними вимогами.

Тому сьогодні важливим питанням залишається необхідність законодавчого закріплення дієвого механізму, відшкодування шкоди

потерпілим від кримінального правопорушення, а саме прийняття Верховною Радою України закону, який визначить порядок, умови та розміри компенсаційних виплат, а також забезпечить можливість реалізувати право на таке відшкодування.

Актуальною залишається ідея створення в Україні спеціального органу, який буде розглядати питання відшкодування державою шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. Цим органом має бути некомерційна самоврядна організація, що діятиме на підставі статуту, який затверджуватиметься її правлінням - Фонду осіб, потерпілих від кримінальних правопорушень або іншої державної організації з правами юридичної особи, спеціальна правоздатність якої повинна бути обумовлена цільовим характером її діяльності, пов'язаним з відновленням прав і законних інтересів потерпілих від злочинів шляхом забезпечення повного відшкодування шкоди від імені неспроможного боржника, але за рахунок фонду на принципах поворотності; оплатності та строковості. Робочими органами Фонду мають бути управління в областях, м. Києві, відділення в районах та містах обласного значення. Підзвітним і підконтрольним він має бути Міністерству соціальної політики.

Держава взявши на себе обов'язок відшкодувати шкоду фізичній особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення, повинна для реалізації цього права розробити відповідний механізм реалізації законодавчих положень, який знайшов би своє закріплення у спеціальному законі, що компенсує прогалину у законодавстві та дасть можливість уникнути небажаних колізій. Цей механізм повинен включити в себе систему правових принципів, підстав, суб'єктів, способів відшкодування шкоди, а також видів захисту за допомогою якого стане можливим втілити цей закон та забезпечити реалізацію права на відшкодування завданої шкоди. Гарантіями ефективності механізму відшкодування завданої шкоди повинно стати державне забезпечення відновлення порушених кримінальним правопорушенням прав.

Отже, на сучасному етапі євроінтеграції України було б доцільним, щоб реальна та ефективна політика держави у сфері забезпечення безпеки, прав, свобод громадян та діяльності правоохоронних органів, будувалась на основі чіткого урахування суттєвих факторів, які на неї впливають, знання їх основних характеристик і пріоритетів.

Конституційне право на правову допомогу в контексті розгляду і вирішення справ в порядку цивільного судочинства

Козачук С.С., студент Вінницького відділення ННІЗН

Науковий керівник: кандидат юридичних наук Петровський А.В.

Відповідно до ст. 59 Конституції України кожен має право на правову допомогу. У цивільному судочинстві наведене положення Конституції України знайшло своє відображення в ст. 12 ЦПК України, яка наголошує, що правова допомога особі, яка бере участь у справі, надається адвокатами або іншими фахівцями у галузі права в порядку, встановленому законом.

Вважаємо доцільним приділити увагу аналізу Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2009 року № 23-рп/2009 у справі № 1-23/2009 за конституційним зверненням громадянина Голованя І.В. щодо офіційного тлумачення положень ч. 1 ст. 59 Конституції України «кожен має право на правову допомогу» та ч. 2 цієї статті «для ... надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє